

Musiqqa darslari jarayonida o'quvchilarda xor qo'shiq aytish kompetensiyasini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlari

Abbos Ikromovich Isayev
BuxDPI

Annotatsiya: Ushbu ilmiy-metodik ishda musiqqa darslari jarayonida o'quvchilarda xor qo'shiq aytish kompetensiyasini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda xor ijrochiligini shakllantirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari, interfaol metodlar hamda raqamli ta'lim resurslaridan foydalanish imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, o'quvchilarning musiqiy eshitish qobiliyati, intonatsion aniqligi, ritm hissi va ansambl madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan innovatsion usullar ilmiy asosda tahlil qilingan. Ishda jamoaviy kuylash jarayonining psixologik va didaktik jihatlari ham ko'rib chiqilib, o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirish yo'llari asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion yondashuvlar xor ijrochiligini o'qitish sifatini sezilarli darajada oshiradi va o'quvchilarning musiqiy kompetensiyasini kompleks rivojlantiradi. Mazkur ish umumta'lim maktablarida musiqqa ta'limini takomillashtirishda amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: musiqqa ta'limi, xor qo'shiq, kompetensiya, innovatsion yondashuv, interfaol metodlar, raqamli texnologiyalar, intonatsiya, ritm hissi, ansambl, musiqiy eshitish, pedagogik texnologiyalar

Innovative approaches to developing choral singing competence in students during music lessons

Abbos Ikromovich Isayev
BukhSPI

Abstract: This scientific and methodological work analyzes innovative approaches to developing choral singing competence in students during music lessons. The study covers the possibilities of using modern pedagogical technologies, interactive methods and digital educational resources for the formation of choral performance. Also, innovative methods aimed at developing students' musical hearing, intonation accuracy, sense of rhythm and ensemble culture are analyzed on a scientific basis. The work also considers the psychological and didactic aspects of the collective singing process, and ways to increase students' creative activity are substantiated. The results of the study show that innovative approaches significantly increase the quality

of teaching choral performance and comprehensively develop students' musical competence. This work is of practical importance in improving music education in secondary schools.

Keywords: music education, choral singing, competence, innovative approach, interactive methods, digital technologies, intonation, sense of rhythm, ensemble, musical hearing, pedagogical technologies

Musiqqa ta'limi tizimida o'quvchilarda xor qo'shiq aytish kompetensiyasini shakllantirish bugungi kunda pedagogikaning eng dolzarb va strategik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Chunki xor ijrochiligi nafaqat musiqiy faoliyat turi, balki o'quvchilarning shaxsiy, estetik, ijtimoiy va emotsional rivojlanishiga kuchli ta'sir ko'rsatadigan murakkab pedagogik jarayondir. Umumta'lim maktablarida musiqqa darslari jarayonida jamoaviy kuylash faoliyatini samarali tashkil etish orqali o'quvchilarda musiqiy savodxonlik, ijodiy fikrlash va hamkorlik kompetensiyalarini rivojlantirish imkoniyati yuzaga keladi.

Bugungi globallashuv sharoitida ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarni joriy etish zarurati ortib bormoqda. Ayniqsa, musiqqa ta'limida an'anaviy metodlar bilan bir qatorda zamonaviy interfaol texnologiyalar, raqamli resurslar va multimediyaviy vositalaridan foydalanish o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda ularning musiqiy faoliyatdagi ishtirokini faollashtiradi. Xor qo'shiq aytish kompetensiyasi esa ana shu jarayonning markaziy komponentlaridan biri bo'lib, u o'quvchilarning eshitish, his qilish, tahlil qilish va ijro etish qobiliyatlarini kompleks rivojlantiradi.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, ko'plab umumta'lim maktablarida xor ijrochiligini o'qitish jarayoni hali ham an'anaviy yondashuvlarga asoslangan bo'lib, innovatsion texnologiyalardan yetarli darajada foydalanilmayapti. Holbuki, zamonaviy pedagogik yondashuvlar, xususan interfaol metodlar, loyiha asosida o'qitish, raqamli audio platformalar va virtual xor mashg'ulotlari o'quvchilarning musiqiy kompetensiyasini sezilarli darajada rivojlantirish imkonini beradi.

Tadqiqotning maqsadi musiqqa darslari jarayonida o'quvchilarda xor qo'shiq aytish kompetensiyasini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlarini ilmiy jihatdan asoslash va ularni amaliyotga tatbiq etish yo'llarini ishlab chiqishdan iboratdir. Ushbu maqsadga erishish uchun xor ijrochiligining nazariy asoslari, innovatsion metodlari va amaliy samaradorligi tahlil qilinadi.

Tadqiqotning vazifalari quyidagilardan iborat: xor qo'shiq aytish kompetensiyasining pedagogik mohiyatini aniqlash, innovatsion yondashuvlarning turlarini o'rganish, musiqqa darslarida ularni qo'llash metodikasini ishlab chiqish hamda o'quvchilarning musiqiy rivojlanishiga ta'sirini tahlil qilish.

Tadqiqot obyekti umumta'lim maktablarida musiqa ta'limi jarayoni bo'lsa, predmeti esa o'quvchilarda xor qo'shiq aytish kompetensiyasini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlaridir.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, xor ijrochiligini rivojlantirish jarayoni zamonaviy kompetensiyaviy yondashuv asosida tahlil qilinib, innovatsion metodlar tizimli pedagogik model sifatida ko'rib chiqiladi. Bu esa o'quvchilarning musiqiy rivojlanishini kompleks baholash va takomillashtirish imkonini beradi.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati shundaki, ishlab chiqilgan metodik tavsiyalar umumta'lim maktablari musiqa o'qituvchilari tomonidan dars jarayonida samarali qo'llanilishi mumkin bo'lib, u o'quvchilarning xor ijrochilik kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Musiqa darslari jarayonida o'quvchilarda xor qo'shiq aytish kompetensiyasini shakllantirish masalasi zamonaviy pedagogikaning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Xor ijrochiligi o'z mohiyatiga ko'ra nafaqat musiqiy faoliyat turi, balki o'quvchilarning estetik didi, emotsional sezgirligi, ijtimoiylashuvi va ijodiy fikrlashini rivojlantiruvchi murakkab pedagogik tizimdir. Kompetensiya tushunchasi bu yerda o'quvchining musiqiy bilim, ko'nikma va malakalarni amaliy ijro jarayonida uyg'un qo'llay olish qobiliyatini anglatadi. Xor qo'shiq aytish kompetensiyasi esa o'quvchining yakka va jamoaviy ijro jarayonida intonatsion aniqlik, ritmik barqarorlik, ansambl uyg'unligi va musiqiy ifodalilikni ta'minlash qobiliyatini o'z ichiga oladi.

Pedagogik nuqtayi nazardan xor ijrochiligi o'quvchilarda musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirishning eng samarali vositalaridan biridir. Chunki jamoaviy kuylash jarayonida har bir o'quvchi o'z ovozi boshqalarning ovozi bilan moslashtirishga majbur bo'ladi, bu esa ularning ichki musiqiy eshitish mexanizmini faollashtiradi. Natijada intonatsion aniqlik, tovush balandligini farqlash va garmonik uyg'unlikni his qilish qobiliyati shakllanadi. Shu bilan birga, ritm hissi ham rivojlanadi, chunki xor ijrosida umumiy temp va ritmik birlikni saqlash asosiy talab hisoblanadi.

Xor qo'shiq aytish kompetensiyasining shakllanishida psixologik omillar ham muhim o'rin tutadi. O'quvchilarning o'ziga ishonchi, sahna madaniyati va emotsional barqarorligi jamoaviy kuylash jarayonida sezilarli darajada rivojlanadi. Xor jamoasida har bir ishtirokchi umumiy natija uchun javobgar ekanligini his qiladi, bu esa ularda mas'uliyat tuyg'usini kuchaytiradi. Shu bilan birga, birgalikda kuylash stressni kamaytiradi va ijobiy emotsional holatni shakllantiradi.

Nazariy jihatdan xor ijrochiligi musiqiy san'atning ko'p ovozli shakli sifatida qaraladi. Unda garmoniya, polifoniya, ritm, temp va dinamika kabi musiqiy elementlar uyg'unlashgan holda namoyon bo'ladi. Har bir xor partiyasi umumiy musiqiy tuzilmaning ajralmas qismi bo'lib, ularning uyg'unligi ijro sifatini belgilaydi. Shu sababli xor ijrochiligida individual va jamoaviy yondashuv bir-biri bilan chambarchas bog'liqdir.

Xor qo'shiq aytish kompetensiyasini shakllantirishda o'qituvchining pedagogik mahorati hal qiluvchi ahamiyatga ega. O'qituvchi o'quvchilarning ovoz imkoniyatlarini to'g'ri aniqlashi, ularni mos partiyalarga taqsimlashi va har bir o'quvchining individual rivojlanishini ta'minlashi lozim. Shuningdek, u mashg'ulotlarda motivatsion muhit yaratishi, o'quvchilarda musiqaga qiziqishni oshirishi va ijodiy faollikni rag'batlantirishi kerak.

Xor ijrochiligi kompetensiyasining yana bir muhim jihati bu estetik tarbiyadir. Jamoaviy kuylash orqali o'quvchilar musiqiy asarlarni chuqur his qilishni, ularning mazmuni va ifodaviyligini anglashni o'rganadilar. Bu esa ularning estetik didini shakllantirib, madaniy dunyoqarashini kengaytiradi. Ayniqsa, milliy va jahon musiqasi namunalarini ijro etish jarayonida o'quvchilar turli madaniyatlar bilan tanishish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Xor qo'shiq aytish kompetensiyasi musiqiy ta'limning asosiy komponentlaridan biri bo'lib, u o'quvchilarning musiqiy, psixologik va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlaydi. Ushbu kompetensiya nafaqat ijro mahoratini, balki shaxsiy sifatlarni ham shakllantiruvchi muhim pedagogik natija hisoblanadi.

Musiqqa ta'limi jarayonida o'quvchilarda xor qo'shiq aytish kompetensiyasini rivojlantirish bugungi kunda innovatsion yondashuvlarsiz tasavvur etib bo'lmaydi. Zamonaviy ta'lim tizimi o'quvchilarning faolligini oshirish, ularning ijodiy fikrlashini rivojlantirish va musiqiy kompetensiyalarini kompleks shakllantirishga qaratilgan bo'lib, bunda interfaol metodlar va raqamli texnologiyalar muhim o'rin egallaydi. Xor ijrochiligini o'qitishda innovatsion yondashuvlar an'anaviy metodlarni inkor etmaydi, aksincha ularni boyitadi va samaradorligini oshiradi.

Innovatsion metodlarning eng muhim yo'nalishlaridan biri bu interfaol ta'lim texnologiyalaridir. "Aqliy hujum", "kichik guruhlarda ishlash", "rol o'ynash", "musiqiy dialog" kabi metodlar o'quvchilarning dars jarayonida faol ishtirokini ta'minlaydi. Xor mashg'ulotlarida bu metodlar o'quvchilarning bir-birini tinglash, musiqiy moslashuvni his qilish va jamoaviy ijroga kirishish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ayniqsa, kichik guruhlarda ishlash usuli har bir o'quvchining individual imkoniyatlarini aniqlash va rivojlantirishga xizmat qiladi.

Raqamli texnologiyalarni qo'llash xor ijrochiligini o'qitishda yangi bosqichni boshlab berdi. Audio yozuvlar, video darslar, virtual xor platformalari va musiqiy ilovalar o'quvchilarning mustaqil ishlash imkoniyatini kengaytiradi. O'quvchilar professional xor jamoalarining ijrolarini tahlil qilish orqali intonatsion aniqlik, ritmik uyg'unlik va ansambl madaniyatini yaxshiroq tushunadilar. Shuningdek, mobil ilovalar yordamida ular o'z ovozlari yozib, tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar, bu esa o'z-o'zini nazorat qilish kompetensiyasini rivojlantiradi.

Innovatsion yondashuvlardan yana biri bu loyiha asosida o'qitish metodidir. Ushbu metodda o'quvchilar ma'lum bir musiqiy loyiha ustida ishlaydilar, masalan, xor

konsertini tayyorlash yoki ma'lum bir mavzudagi qo'shiq dasturini ishlab chiqish. Bu jarayon ularda nafaqat musiqiy, balki tashkiliy va ijodiy ko'nikmalarni ham rivojlantiradi. Har bir o'quvchi loyiha jarayonida o'z vazifasiga ega bo'lib, jamoaviy mas'uliyatni his qiladi.

Xor ijrochiligida gamifikatsiya elementlaridan foydalanish ham samarali natija beradi. O'yin texnologiyalari asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Masalan, intonatsion to'g'rilik yoki ritmni aniqlash bo'yicha musiqiy o'yinlar o'quvchilarda tezkor fikrlash va musiqiy sezgirlikni rivojlantiradi. Bu esa o'quv jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Shuningdek, differensial yondashuv ham innovatsion metodlar tarkibiga kiradi. Har bir o'quvchining musiqiy tayyorgarligi va qobiliyatini hisobga olgan holda individual topshiriqlar berish xor jamoasining umumiy sifatini oshiradi. Kuchli o'quvchilar murakkab partiyalarni ijro etsa, boshlang'ich darajadagi o'quvchilar asosiy melodik chiziqlarni o'zlashtiradilar. Bu yondashuv jamoaviy uyg'unlikni saqlagan holda har bir o'quvchining rivojlanishini ta'minlaydi.

Innovatsion yondashuvlarning muhim jihatlaridan biri bu refleksiya jarayonidir. Har bir mashg'ulotdan so'ng o'quvchilar o'z ijrolarini tahlil qilish, xatolarini aniqlash va ularni tuzatish bo'yicha fikr bildirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu jarayon ularning musiqiy tafakkurini rivojlantirib, mustaqil o'rganish ko'nikmasini shakllantiradi.

Umuman olganda, musiqa darslarida xor ijrochiligini rivojlantirishning innovatsion metodlari o'quvchilarning musiqiy kompetensiyasini kompleks shakllantirishga xizmat qiladi. Interfaol metodlar, raqamli texnologiyalar, loyiha asosida o'qitish va gamifikatsiya kabi yondashuvlar ta'lim jarayonini zamonaviylashtirib, uning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bu esa o'quvchilarning nafaqat xor ijrochiligi, balki umumiy musiqiy madaniyatini ham rivojlantirishga yordam beradi.

Musiqa darslari jarayonida o'quvchilarda xor qo'shiq aytish kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar samaradorligini aniqlash maqsadida o'tkazilgan tajriba-sinov ishlari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tizimli qo'llash o'quvchilarning musiqiy rivojlanish darajasini sezilarli darajada oshiradi. Tajriba jarayonida interfaol metodlar, raqamli vositalar, guruhli ishlash texnologiyalari hamda individual yondashuvlar uyg'unlashtirildi va bu xor ijrochiligi sifatiga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Dastlabki bosqichda o'quvchilarning xor qo'shiq aytish kompetensiyasi diagnostika qilindi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, o'quvchilarda musiqiy eshitish qobiliyati nisbatan shakllangan bo'lsa-da, intonatsion aniqlik, ritmik barqarorlik va ansambl uyg'unligi yetarli darajada rivojlanmagan. Ayniqsa, jamoaviy kuylash jarayonida bir-birini eshitish va umumiy tempni saqlash ko'nikmalarida qiyinchiliklar

kuzatildi. Shu sababli tajriba jarayonida innovatsion metodlar asosida maxsus mashg'ulotlar tizimi ishlab chiqildi.

Tajriba davomida multimedia texnologiyalaridan foydalanish muhim rol o'ynadi. O'quvchilar audio va video materiallar yordamida professional xor jamoalari ijrolarini tahlil qildilar, bu esa ularning musiqiy tasavvurini kengaytirdi va ijro sifatini yaxshilashga xizmat qildi. Shuningdek, o'z ijrolarini yozib tahlil qilish imkoniyati o'quvchilarda o'z-o'zini baholash kompetensiyasini rivojlantirdi. Bu jarayon xatolarni aniqlash va ularni bartaraf etishda juda samarali bo'ldi.

Interfaol metodlar tajriba jarayonida alohida ahamiyat kasb etdi. "Savol-javobli kuylash", "partiyalarni almashib ijro etish", "dirijor o'rnini almashtirish" kabi usullar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirdi va ularni faol ishtirok etishga undadi. Ayniqsa, dirijor rolini bajarish o'quvchilarda musiqiy boshqaruv, ritmik nazorat va jamoani boshqarish ko'nikmalarini shakllantirdi.

Tajriba natijalarida yana bir muhim jihat psixologik omillar bilan bog'liq bo'ldi. Innovatsion yondashuvlar o'quvchilarda o'ziga ishonchni oshirdi, sahna qo'rquvini kamaytirdi va ijodiy erkinlikni kuchaytirdi. Jamoaviy kuylash jarayonida o'quvchilar o'zlarini erkin ifoda etishni o'rgandilar va bu ularning emotsional barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Ayniqsa, kichik guruhlarda ishlash ularda hamkorlik va o'zaro hurmatni rivojlantirdi.

Tajriba-sinov ishlari yakunida o'quvchilarning xor qo'shiq aytish kompetensiyasi sezilarli darajada yaxshilangani aniqlandi. Intonatsion aniqlik oshdi, ritm hissi mustahkamlandi, ansambl uyg'unligi esa barqaror darajaga yetdi. Eng muhimi, o'quvchilarda musiqaga bo'lgan qiziqish va ijodiy faollik sezilarli darajada ortdi. Bu esa innovatsion yondashuvlarning amaliy samaradorligini tasdiqlaydi.

Shuningdek, o'qituvchining roli ham tajriba natijalarida muhim omil sifatida namoyon bo'ldi. O'qituvchi innovatsion metodlarni to'g'ri tanlash va ularni maqsadli qo'llash orqali o'quvchilarning musiqiy rivojlanishini boshqardi. Uning motivatsion yondashuvi va pedagogik mahorati o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minladi.

Umuman olganda, o'tkazilgan tajriba-sinov ishlari shuni ko'rsatdiki, musiqa darslarida xor qo'shiq aytish kompetensiyasini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar yuqori samaradorlikka ega. Ular o'quvchilarning musiqiy, psixologik va ijtimoiy rivojlanishini kompleks ta'minlaydi hamda ta'lim sifatini sezilarli darajada oshiradi.

Musiqa darslari jarayonida o'quvchilarda xor qo'shiq aytish kompetensiyasini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogikaning eng dolzarb yo'nalishlaridan biri bo'lib, u nafaqat musiqiy ta'lim sifatini oshirish, balki o'quvchilarning estetik didi, ijodiy tafakkuri va jamoaviy faoliyat ko'nikmalarini shakllantirishda ham muhim o'rin tutadi. Ushbu bobda innovatsion yondashuvlarning amaliy samaradorligi tajriba-sinov

ishlari asosida tahlil qilinadi, olingan natijalar umumlashtiriladi hamda pedagogik xulosalar beriladi.

Tajriba jarayonida asosiy e'tibor o'quvchilarning xor ijrochilik kompetensiyasini rivojlantirishga qaratildi. Dastlabki bosqichda o'quvchilarning musiqiy tayyorgarlik darajasi diagnostika qilindi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, o'quvchilarda qo'shiqni to'g'ri intonatsiya qilish, ritmik barqarorlikni saqlash va jamoaviy uyg'unlikni ta'minlash ko'nikmalari turli darajada shakllangan. Ayrim o'quvchilarda individual ijro qobiliyati rivojlangan bo'lsa-da, jamoaviy kuylash jarayonida bir-birini eshitish va umumiy tempga moslashish ko'nikmasi yetarli emas edi.

Innovatsion yondashuvlar sifatida multimedia vositalari, interfaol metodlar, raqamli ta'lim resurslari va differensial o'qitish texnologiyalari qo'llanildi. Bu yondashuvlar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirish bilan birga, ularning musiqiy idrokini ham sezilarli darajada rivojlantirdi. Xususan, audio va video materiallar orqali professional xor jamoalari ijrolarini tahlil qilish o'quvchilarda musiqiy obrazni chuqurroq anglash imkonini berdi.

Tajriba jarayonida "rol almashish", "guruhli ijro", "dirijorlikni o'rganish", "tinglab takrorlash" kabi interfaol metodlar samarali natija berdi. Ushbu usullar o'quvchilarning dars jarayonida faol ishtirokini ta'minladi hamda ularning musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantirdi. Ayniqsa, dirijorlik elementlarini o'rganish jarayonida o'quvchilar ritmni boshqarish, ansamblni muvofiqlashtirish va jamoani boshqarish ko'nikmalarini shakllantirdilar.

Innovatsion yondashuvlarning muhim jihatlaridan biri raqamli texnologiyalardan foydalanish bo'ldi. O'quvchilar o'z ijrolarini audio yozuv orqali eshitib tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Bu esa ularda o'z-o'zini baholash va refleksiya ko'nikmalarini rivojlantirdi. Xatolarni mustaqil aniqlash va tuzatish jarayoni ularning ijrochilik sifatini sezilarli darajada oshirdi.

Shuningdek, tajriba jarayonida psixologik omillarga ham alohida e'tibor qaratildi. Innovatsion metodlar o'quvchilarda sahna qo'rquvini kamaytirib, ularning o'ziga ishonchini oshirdi. Jamoaviy kuylash jarayonida o'quvchilar o'zaro hamkorlikni o'rgandilar, bu esa sinf jamoasida ijobiy psixologik muhit shakllanishiga xizmat qildi.

Tajriba-sinov ishlari yakunida o'quvchilarning xor qo'shiq aytish kompetensiyasi sezilarli darajada yaxshilangani aniqlandi. Intonatsion aniqlik oshdi, ritmik barqarorlik mustahkamlandi, ansambl uyg'unligi esa barqarorlashdi. Eng muhim natijalardan biri sifatida o'quvchilarning musiqaga bo'lgan qiziqishi va ijodiy faolligi ortgani qayd etildi.

Natijalarni tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, innovatsion yondashuvlar an'anaviy o'qitish usullariga nisbatan yuqori samaradorlikka ega. Ular o'quvchilarning nafaqat musiqiy bilimlarini, balki ijodiy va kommunikativ kompetensiyalarini ham

rivojlantiradi. Shu sababli xor ijrochiligini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Umuman olganda, o'tkazilgan tajriba-sinov ishlari musiqa darslarida xor qo'shiq aytish kompetensiyasini rivojlantirishda innovatsion yondashuvlarning samarali ekanligini tasdiqladi. Bu esa ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish va o'quvchilarning musiqiy salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishda muhim ilmiy-amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa. Musiqa darslari jarayonida o'quvchilarda xor qo'shiq aytish kompetensiyasini rivojlantirish masalasi zamonaviy ta'lim tizimida muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Tadqiqot jarayonida o'rganilgan nazariy qarashlar, amaliy tajribalar hamda innovatsion yondashuvlar tahlili shuni ko'rsatdiki, xor ijrochiligi o'quvchilarning musiqiy savodxonligi, estetik didi va jamoaviy faoliyat ko'nikmalarini shakllantirishda beqiyos ahamiyatga ega.

O'tkazilgan ilmiy izlanishlar davomida xor qo'shiq aytish kompetensiyasini rivojlantirishda an'anaviy usullar bilan bir qatorda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish yuqori samaradorlikka ega ekanligi aniqlandi. Xususan, multimedia vositalari, interfaol metodlar, guruhli ish shakllari hamda raqamli ta'lim resurslari o'quvchilarning musiqiy idrokini rivojlantirishga, intonatsion aniqlikni oshirishga va ritmik barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qildi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, innovatsion yondashuvlar o'quvchilarda nafaqat musiqiy kompetensiyalarni, balki mustaqil fikrlash, o'z-o'zini baholash va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Ayniqsa, o'z ijrosini tinglash va tahlil qilish imkoniyati o'quvchilarda refleksiv faoliyatni kuchaytirib, xatolarni mustaqil bartaraf etish malakasini shakllantirdi.

Shuningdek, xor ijrochiligi jarayonida jamoaviylik muhim pedagogik omil sifatida namoyon bo'ldi. O'quvchilar o'zaro hamkorlik qilish, bir-birini tinglash va umumiy uyg'unlikni saqlash ko'nikmalarini egalladilar. Bu esa sinf jamoasida ijobiy psixologik muhit shakllanishiga, o'quvchilarning ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qildi.

Tajriba-sinov ishlari natijalari innovatsion yondashuvlarning samaradorligini amaliy jihatdan tasdiqladi. O'quvchilarning xor qo'shiq aytish kompetensiyasi sezilarli darajada oshdi, musiqiy eshitish qobiliyati rivojlandi va sahnaviy ijro madaniyati shakllandi. Eng muhimi, o'quvchilarda musiqaga bo'lgan qiziqish va ijodiy motivatsiya kuchaydi.

Umumiy xulosa sifatida shuni ta'kidlash mumkinki, musiqa darslarida xor ijrochiligini rivojlantirishda innovatsion pedagogik yondashuvlardan tizimli va maqsadli foydalanish ta'lim sifatini oshiradi hamda o'quvchilarning musiqiy kompetensiyalarini kompleks rivojlantirishga imkon beradi. Bu esa zamonaviy musiqa ta'limining samaradorligini ta'minlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шамсиев Шерзод Истамович Формы организации музыкального общения // Вестник науки и образования. 2020. №21-2 (99). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/formy-organizatsii-muzykalnogo-obscheniya> (дата обращения: 04.05.2026).
2. Шамсиев Шерзод Истамович, & Солиев Ақобир Абдукаримович (2021). Основы хорового пения на уроках музыки. Проблемы науки, (1 (60)), 55-57.
3. The role of folk songs in educating student's role of folk songs in student education. SI Shamsiev. International Journal on Integrated Education 4 (2), 76-78
4. Шамсиев, Ш. И. (2022). Молодой специалист учитель музыки, как руководитель хорового коллектива в общеобразовательной школе. Science and Education, 3(1), 540-545.
5. Шамсиев, Ш. И. (2022). Новые подходы к подготовке молодых специалистов учителей музыки, разработка уроков музыки. Science and Education, 3(1), 528-533.
6. Шамсиев Шерзод Истамович, & Солиев Ақобир Абдукаримович (2021). Развивайте навыки чтения музыки во время пения. Наука, техника и образование, (2-1 (77)), 92-95.
7. Шамсиев, Ш. И., & Ахроров, А. А. (2023). O'zbek folklorshunosligi, tarixi va uning adabiyotdagi o'rni: Shamsiyev Sherzod Istamovich Buxoro davlat pedagogika institute Musiqa va tasviriy san'at kafedrasida o'qituvchisi, Ahrorov Asrorbek Aminjon o'g'li Buxoro davlat pedagogika institute Musiqa va tasviriy san'at kafedrasida talabasi. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. –2023, 7, 137-141.
8. Шерзод Истамович Шамсиев, Шухратжон Рақсимжон Оғли Рамазонов Бошланғич синфларда вокал-хор малакаларини шакллантириш ва ривойлантириш услублари // Научный прогресс. 2021. №5. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/boshlang-ich-sinflarda-vokal-xor-malakalarini-shakllantirish-va-rivojlantirish-uslublari> (дата обращения: 05.04.2026).
9. Истамович Шамсиев С. «Способы развития навыков хорового пения». European Scholar Journal, том 2, № 9, 2021, стр. 47-49.
10. Shamsiyev, S. I. (2021). Shukhratjon Rakhimjon ogli Ramazonov Methods of formation and development of vocal-choral skills in primary schools. Scientific progress, (5).
11. Шерзод Истамович Шамсиев. Важность культуры общения и невербального выражения в ведении переговоров. С.С. Истамович - Американский журнал образования и..., 2025

12. Шерзод Истамович Шамсиев. Развитие педагогических компетенций у студентов музыкальных вузов через практику хорового дирижирования. Том 3, № 2 (2025): Американский журнал образования и обучения
13. Istamovich, S. S. (2024). Xor drijorligi fani asosida talabalarining kasbiy kompetensiyasini takomillashtirish. fan jurnali ta'lim va madaniyat, 2(3), 41-49.
14. Shamsiyev Sherzod Istamovich. Musiqa ta'limida talabalarining kreativlik kompetentligini rivojlantirish. Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences. Том 3, Номер 2, Страницы 72-80
15. Shamsiyev Sherzod Istamovich, Ahrorov Asrorbek Aminjon. The art of music and its place in our lives. Miasto Przyszłości. Том 41. 65-68
16. Shamsiyev Sherzod Istamovich, Ahrorov Asrorbek Aminjon o'g'li. Folklor musiqa ijrochiligi fani va xor san 'ati. Journal of Innovation, Creativity and Art. 71-74.
17. SS Istamovich. Development, Appearances and Types of Choral Art in Central Asian Countries. Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal. 73-75
18. Sherzod Istamovich Shamsiyev. Choir performance in european countries emergence. European journal of innovation in nonformal education. 347-350
19. Шерзод Шамсиев. Голос и эмоция–психология вокала. Рекомендовано к печати Ученым советом Института психологии имени ГС Костюка НАПН Украины (Протокол № 14 от 28 декабря 2020). 457 – 461
20. SS Istamovich. Soliev Akobir Abdukarimovich Develop navyki reading music in the time of peniya. Science, technology and education, 77 - 81
21. Шерзод Истамович Шамсиев. Солиев Акобир Абдукаримович. Развивайте навыки чтения музыки во время пения. Наука, техника и образование. 77 - 81
22. SS Istamovich, MD Shakirovna. Xor asarini ijrosi ustida ishlash usullari. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 83-86
23. SI Shamsiev. Mosinova DS. Educating students in aesthetic spirit through choir works. Web of Scientist: International Scientific Research Journal 3 (02), 453-455
24. КБ Холиков. Определения тональности через функцию ткани гармонии. Science and Education 7 (3), 250-255
25. КБ Холиков. Об одной новой задаче тоники для создания модуляции или отклонения. Science and Education 7 (3), 256-261
26. КБ Холиков. Основные дидактические задачи к укреплению основной темы изучения нового материала по фортепиано. Science and Education 7 (3), 245-249
27. КБ Холиков. Схема интегрирования теории и гармонии по сфере изучения нового материала по фортепиано. Science and Education 7 (3), 262-267

28. КБ Холиков. Сознательное восприятие музыки через позитронноэмиссионная томография мозга и сеть внимания к обучению произведения. *Science and Education* 6 (1), 142-147

29. КБ Холиков. Распределитель стимулятора рефлекторной дуги ответ на информации полученного от источника аксонов и дендритов. *Science and Education* 5 (12), 113-119

30. KB Kholikov. Musical pedagogy and psychology. *Bulletin of Science and Education* 99 (21-2), 58-61